Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Päiväys
Datum 24.11.2021

Ympäristönsuojeluosasto
Sarianne Tikkanen, erityisasiantuntija

**Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle**

Viite
Hänvisning U 63/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi radiolaitteiden asettamista saataville markkinoilla koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamisesta annetun direktiivin 2014/53/EU muuttamisesta

**Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmästä (U 63/2021) koskien komission ehdotusta radiolaitteiden asettamista saataville markkinoilla koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamisesta annetun direktiivin 2014/53/EU muuttamisesta**

Valtioneuvoston kirjelmässä esitellään kattavasti komission ehdotuksen keskeisiä tavoitteita ja pääasiallista sisältöä, oikeusperustaa sekä ehdotuksen vaikutuksia muun muassa talouteen, ympäristöön ja kuluttajiin. Komission ehdotuksen tarkoituksena on estää markkinoiden pirstoutuminen latausrajapintojen ja -protokollien osalta, parantaa kuluttajien käyttömukavuutta ja vähentää sähkö- ja elektroniikkajätettä. Yleislaturin käyttöönoton lisäksi ehdotuksen tavoitteena on ottaa käyttöön vaatimuksia, joiden mukaan kuluttajilla ei olisi velvollisuutta ostaa uutta latauslaitetta ostaessaan uutta radiolaitetta sekä vaatimuksia olennaisten tietojen saamisesta yhteensopivuudesta, lataustehosta ja muista keskeisistä laitteen ominaisuuksista. Ympäristöministeriö kannattaa valtioneuvoston kirjelmän mukaisesti komission ehdotuksen tavoitteita ja suhtautuu ehdotukseen myönteisesti.

Ympäristöministeriö pitää erittäin tärkeänä komission ehdotuksen tavoitteita vaikuttaa radiolaitteiden tuotesuunnitteluun siten, että latausrajapintoja yhdenmukaistetaan ja edistetään yleislaturin käyttöönottoa. Lisäksi on tärkeää, että kuluttajien ei tarvitse uutta laitetta ostaessaan ostaa samalla uutta latauslaitetta, ja että kuluttajat saavat tarvittavan tiedon yhteensopivasta latauslaitteesta ja muista tarpeellisista asioista. Nämä muutokset vähentäisivät tarpeetonta kulutusta, kuluttajien kustannuksia ja ennen kaikkea sähkö- ja elektroniikkajätettä.

Ympäristöministeriö korostaa komission ehdotuksen merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ehdotus vähentäisi EU:ssa syntyvää sähkö- ja elektroniikkajätettä ja parantaisi kuluttajien mahdollisuuksia tehdä kestäviä valintoja osana vihreää siirtymää. Kuten valtioneuvoston kirjelmässä todettiin, niin EU:ssa myytiin vuonna 2020 noin 420 miljoonaa kappaletta matkapuhelimia ja muita kannettavia elektronisia laitteita. Kuluttajat omistavat keskimäärin kolme matkapuhelinlaturia, mutta siitä huolimatta 38 prosenttia kuluttajista ilmoittaa kohdanneensa ongelmia latureiden yhteensopimattomuuden seurauksena. Kuluttajat käyttävät laitteista erillisinä myytäviin latureihin vuosittain noin 2,4 miljardia euroa. Erityisen huolestuttavaa on se, että käytöstä poistettujen latureiden arvioidaan synnyttävän vuosittain jopa 11 000 tonnia elektroniikkajätettä. Matkapuhelinten mukana automaattisesti tarjottavia virtalähteitä myydään vuosittain 60 miljoonaa kappaletta. Näiden poistamisesta saatavat hyödyt olisivat korkeammat, kuin erikseen myytävistä latauslaitteista aiheutuvat haitat.

Latauslaitteisiin käytettävien materiaalien kokonaismäärän ennustetaan vähenevän yleislaturin käyttöönoton ansiosta 2606 tonnilla vuodessa. Merkittävimmät muutokset kohdistuisivat erilaisiin muoveihin, alumiiniin ja erityisesti virtalähteissä käytettäviin materiaaleihin. Elektroniikka-

jätteen ennustetaan vähenevän 980 tonnilla vuodessa. Tämän vaikutuksen on havaittu kohdistuvan yhtä lailla käsittelemättömän ja kierrätetyn sähköisen jätteen määrään. Ehdotuksen seurauksena kasvihuonekaasupäästöt vähenisivät merkittävästi, noin 184 hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuodessa.

On selvää, että nykyinen toimintamalli verrattuna yleislaturin käyttöön on ekologisesti, taloudellisesti ja kuluttajien kannalta kestämätön ja uusiutumattomia luonnonvaroja ja muita resursseja tuhlaava toimintatapa, jota pitää muuttaa. Muutos edellyttää EU:n sääntelyä sisämarkkinoiden toimivuuden ja sääntelyn vaikuttavuuden varmistamiseksi. Komissio on pyrkinyt jo vuodesta 2009 alkaen estämään latausrajapintojen markkinoiden pirstoutumista ja aikaisemmat aloitteet ovat johtaneet vapaaehtoisiin järjestelmiin ja sopimuksiin. Vuoteen 2014 asti voimassa olleen yhteisymmärryspöytäkirjan ansiosta latausratkaisut vähenivät huomattavasti kolmestakymmenestä kolmeen vaihtoehtoon. Nyt tarvitaan kuitenkin oikeudellisesti sitovaa sääntelyä, jota komission ehdotus tarjoaa.

Komission ehdotus yleislaturista ja muut tavoitteet liittyvät ja ovat politiikkakoherentteja EU:n kiertotalouden toimintasuunnitelman ja EU:n teollisuusstrategian kanssa ja vahvistavat Euroopan vihreän ohjelman toimeenpanoa. Kiertotalouden toimintasuunnitelman tavoitteena on muun muassa edistää kestävää ja kiertotalouden mukaista tuotesuunnittelua, ennaltaehkäistä jätteensyntyä ja lisätä kuluttajien mahdollisuuksia kestävien valintojen tekemiseen. Elektroniikka ja tieto- ja viestintätekniikka ovat yksi kiertotalouden toimintasuunnitelman keskeinen tuoteryhmä, johon toimenpiteitä kohdistetaan. Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden arvoketjuissa käytetään paljon kriittisiä materiaaleja ja ne ovat yksi nopeimmin kasvavista jätevirroista EU:ssa. Toimintasuunnitelmaan sisältyy kiertoelektroniikka-aloite, jolla edistetään uuden kestävän tuotepoliittisen kehyksen mukaisesti tuotteiden käyttöiän pidentämistä, korjauttamista ja päivitysmahdollisuuksien parantamisesta sekä jätteensynnyn ehkäisyä. Yhtenä toimena mainitaan matkapuhelinten ja vastaavien laitteiden latureita koskevat sääntelytoimenpiteet, mukaan lukien yleislaturin käyttöönotto, latausjohtojen kestävyyden parantaminen ja kannustimet latureiden oston erottamiseksi uusien laitteiden ostosta.

Komission ehdotus radiolaitteiden asettamista saataville markkinoilla koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamisesta annetun direktiivin 2014/53/EU muuttamisesta tukee suoraan EU:n kiertotalouden toimintasuunnitelman tavoitteita. Ympäristöministeriö pitää kyseisen direktiivin muuttamista erittäin tärkeänä luonnonvarojen käytön ja sähkö- ja elektroniikkajätteen vähentämiseksi sekä kestävän kulutuksen ja kiertotalouden edistämiseksi.